

Datum
2023-02-09

Diarie nr
5.0-2211-1090

Ert datum
2022-11-07

Er beteckning
M2022/01113

Vår referens
Ann-Sofie Wernersson

Klimat- och
näringslivsdepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Kommissionens förslag till revidering av ramdirektivet för vatten 2000/60/EC, prioämnesdirektivet 2008/105/EC och grundvattendirektivet 2006/118/EC

Statens geotekniska institut (SGI) har ombetts yttra sig över EU-kommissionens förslag till revideringar av följande direktiv:

- 2000/60/EC Ramdirektivet för vatten
- 2008/105/EC Prioämnesdirektivet
- 2006/118/EC Grundvattendirektivet

SGI yttrar sig här främst över de föreslagna ändringarna av de två första direktiven och utifrån SGI:s expertkunskaper inom arbetet med förorenade akvatiska miljöer. Vi har inte granskat enskilda föreslagna eller reviderade EQS-värden då det inte har framgått av underlaget hur de har beräknats.

Sammanfattning

SGI ser positivt på kommissionens förslag att

- Särskilda förorenande ämnen hanteras inom ramen för kemisk status i stället för ekologisk status.
- Harmoniserade EQS-värden för särskilda förorenande ämnen framöver ingår i bilaga till prioämnesdirektivet, under förutsättning att medlemsländerna fortsatt kan tillämpa nationella EQS för kompletterande matriser.
- Definitionen av EQS justeras så att även effektmetodik omfattas.
- Passiv provtagning och effektbaserad metodik (EBM) införs i vattendirektivet som möjliga screeningalternativ.
- Sediment-EQS införs för TBT.
- EQS-värdet för dioxiner och dioxinlika PCB skärps och baseras på risk.
- Övriga ämnen som nu är med i prioämnesdirektivet framöver också ska ingå bland de prioriterade ämnena.

SGI har följande synpunkter på kommissionens förslag:

- De nya instruktionerna för hur EQS för särskilda förorenande ämnen ska tas fram behöver förtydligas så att det även framgår att indirekta risker för human hälsa och risker för sekundärförgiftning av predatorer omfattas. Det kan även behövas ett förtydligande att till

exempel biotillgänglighet i vatten och sediment får beaktas även för särskilda förorenande ämnen.

- Det behövs ett förtydligande att medlemsländerna får tillämpa ett nationellt fastställt EQS för en kompletterande matris även för särskilda förorenande ämnen.
- Begreppet "triggervärde" ersätts med till exempel "bedömningsgrund" eller "tröskelvärde" i den nya definitionen av EQS.
- Det bör förtydligas att listan i del A bilaga II till prioämnesdirektivet (för närvarande bilaga VIII till vattendirektivet) är indikativ och att även effektmetodik kan användas då det är relevant. Även ämnen som är toxiska vid låga koncentrationer inkluderas bland de kategorier av ämnen som länderna behöver ta fram EQS för. Kategori 13 ändras till "Antimicrobial substances and microorganisms resistant to antimicrobial agents". En ny kategori läggs till: "Microorganisms that are pathogenic to humans or livestock".
- Tillägg för att biotillgängligheten i sediment får beaktas (både för prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen). För sediment-EQS behöver det, i den mån det är relevant, framgå vilken TOC-halt värdet avser och att omräkning av uppmätt halt behöver göras om aktuell TOC avviker.
- Betydelsen av att åtgärda förorenade områden som negativt påverkar förhållandena i akvatisk miljö bör läggas till i de inledande punkterna av direktivet.
- Ämneslistor för grundvatten bör synkroniseras bättre med motsvarande listor för ytvatten.

Vi vill också lyfta behovet av att det tas fram EQS-dossiers för de övriga ämnena (exempelvis DDT) och att EQSerna för dessa ses över.

Vad gäller den svenska översättningen föreslår vi att "river basin specific pollutants" översätts till exempelvis "avrinningsområdesspecifika föroreningar", i stället för "särskilda förorenande ämnen". Liksom att EQS inte översätts till MKN (miljö kvalitetsnorm) då detta begrepp har en vidare betydelse inom vattenförvaltningen.

SGI:s synpunkter

Särskilda förorenande ämnen

SGI ser positivt på att särskilda förorenande ämnen framöver kommer att hanteras inom ramen för kemisk status istället för som nu som en del av ekologisk status.

Att uppmätta halter av vissa ämnen idag används som grund för att klassificera den ekologiska statusen medan uppmätta halter av andra ämnen används som grund för att klassificera kemisk status leder lätt till förvirring. Genom ovanstående förändring blir det också mer logiskt att de bedömningsgrunder (EQS, environmental quality standards) som medlemsländerna ska ta fram för särskilda förorenande ämnen även behöver beakta och kan styras av andra typer av risker än direkta effekter på ekologin i våra vattenmiljöer. Exempelvis indirekta effekter på människor via konsumtion av fisk och skaldjur eller effekter på fiskätande fåglar.

Procedurerna för framtagande av EQS för särskilda förorenande ämnen i avsnitt 1.2.6. i nuvarande bilaga V till vattendirektivet kommer följaktligen flyttas till del B i Annex II till priodirektivet. Hur de nya procedurerna föreslås se ut framgår av bilagan till Kommissionens förslag. Så som dessa procedurer nu är formulerade anser vi dock att det är otydligt om även till exempel effekter på människors hälsa behöver ingå i bedömningen. Även med nuvarande formulering i vattendirektivet är proceduren otydlig men det framgår av vägledning (CIS 27) att EQS både för prioämnen och särskilda förorenande ämnen ska tas fram med samma metodik och att sådana exponeringsvägar (indirekta

Datum
2023-02-09

Diarie nr
5.0-2211-1090

M2022/01113

effekter på människor via konsumtion av fisk och skaldjur respektive sekundärförgiftning av predatorer såsom effekter på fiskätande fåglar och däggdjur) ska omfattas. Vi utgår ifrån att det fortsatt gäller. Att även indirekta effekter på human hälsa och sekundärförgiftning av predatorer behöver beaktas när EQS tas fram för särskilda förorenande ämnen behöver förtydligas även i direktivet.

SGI ser också positivt på att ländernas EQS-värden för särskilda förorenande ämnen, om de skiljer sig åt, kommer att ses över och harmoniserade värden ingå som del C i Annex II till prioämnesdirektivet.

Det har hittills varit krångligt att få tillgång till andra länders EQS-värden och de skiljer sig ofta åt, ibland med flera tiopotenser, vilket inte är rimligt och dessutom ställer till problem i vissa sammanhang (klassificering av internationella vattenförekomster samt bedömning av havsområden). Det kan dock behövas ett förtydligande att det fortsatt är möjligt för medlemsländerna att tillämpa ett nationellt fastställt EQS för en kompletterande matris. Om det till exempel etableras ett EU-gemensamt EQS för koppar i vatten men inte för sediment, vore det olyckligt om Sverige inte längre kan tillämpa nationellt EQS för koppar i sediment i de fall denna matris i något läge är mer lämpad för att bedöma status. Att medlemsländerna kan tillämpa nationella EQS för alternativ matris anges för prioriterade ämnen i art 3.3. i prioämnesdirektivet.

Det är lämpligt att även förtydliga att det, precis som för prioriterade ämnen, är tillåtet att beakta exempelvis biotillgänglighet i vatten och sediment, se tredje stycket i Del B punkt 3 till Bilaga 1 i nuvarande lydelse av prioämnesdirektivet.

SGI anser avslutningsvis att nuvarande svensk översättning av "River basin specific pollutants", till "Särskilda förorenande ämnen" i den svenska versionen av vattendirektivet (och till exempel Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter) är olyckligt vald. "Särskilda förorenande ämnen" förväxlas idag ofta med "särskilt farliga ämnen" (Eng: "Substances of Special Concern"), vilket har en annan juridisk innebörd. Ett annat begrepp bör därför väljas då det reviderade ramdirektivet och prioämnesdirektivet översätts. Det behöver vara tydligt att det här handlar om att identifiera toxiska föroreningar som lokalt/regionalt utgör ett problem men kanske inte nödvändigtvis på nationell nivå. Detta har bland annat betydelse för vilka åtgärder som bör sättas in men också var ämnena bör övervakas. River basin specific pollutants kan därför översättas till exempelvis "avrinningsområdesspecifika föroreningar". Vi noterar också att begreppet i den svenska versionen av kommissionens förslag översatts till "förorenande ämnen som är specifika för avrinningsområden".

Även MKN som översättning av EQS är olyckligt vald. Begreppet miljö kvalitetsnorm har en vidare betydelse inom vattenförvaltningen och anger vilken status som ska nås vid en viss tidpunkt. Statusklassificeringen utgår däremot från EQS-värdet.

Effektbaserade metoder

SGI ser positivt på att effektbaserade metoder kan användas för screeningändamål och att definitionen (punkt 35 i art 2) av EQS justeras så att även effektmetodik omfattas. Genom att mäta effekter kan till exempel den sammanlagda påverkan av flera föroreningar med liknande verkningsmekanismer beaktas på ett kostnadseffektivt sätt. För till exempel dioxiner finns sedan länge etablerade in vitro tester, som är både känsliga och betydligt billigare än konventionella (kemiska) analysmetoder. Metoderna är sedan länge accepterade som screeningverktyg inom livsmedelskontrollen.

Begreppet "triggervärde" som används i definitionen används dock i huvudsak än så länge bara för in vitro tester (tester som görs på odlade celler). SGI anser att även till exempel ämnes- eller ämnesgruppsspecifika biomarkörer borde vara rimligt att kunna beakta vid kemisk statusklassificering. Även

biomarkörer av relevans bör kunna användas vid klassificeringen. Det finns i Sverige både etablerade övervakningsprogram och bedömningsgrunder för flera olika biomarkörer. En sedan länge sådan etablerad metod för att i marin miljö övervaka effekter av TBT (imposex) är exempelvis biomarkörer (vävnadsstudier) på nätsnäckor och indexet VDSI. Biomarkörstudier på fältinsamlade organismer har den fördelen att de även tar hänsyn till ämnens biotillgänglighet och att det är möjligt att integrera provtagning av både vävnadshalter och effekter på organismerna. Det bör således även av definitionen av EQS tydliggöras att också annan lämplig effektmetodik (biomarkörer och/eller in vivo bioassays; se CIS rapporterna om EBM från 2014 och 2021) kan användas vid klassificeringen av kemisk status. För att inte ge sken av att tillämpbara effektmetoder är avgränsade till just in vitro testmetodik kan det i definitionen av EQS därför vara lämpligt att använda det mer neutrala begreppet "bedömningsgrunder" ("assessment criteria") eller tröskelvärden istället för som nu föreslaget "trigger value". Inom OSPAR och ICES används till exempel begreppet EAC (Environmental Assessment Criteria)¹ och inom havsmiljöförvaltning används begreppet tröskelvärden eller målvärden (HVMFS 2012:18), i båda fallen för både halter och effekter.

Slutligen noterar vi att definitionen av "god kemisk ytvattenstatus" (punkt 24 i vattendirektivets art 2) utgår från att "föroreningskoncentrationer inte ska överskrida EQS". Detta kan tolkas som att det motstrider den nya definitionen av EQS.

Se även SGI:s synpunkter på bilagan till prioämnesdirektivet angående vilka kategorier som medlemsländerna behöver ta fram EQS.

Del A bilaga II till prioämnesdirektivet

SGI ser positivt på att listan nu utökas så att även till exempel mikro- och nanoplastar samt antibiotikaresistens omfattas. SGI anser dock att det överlag bör förtydligas att denna lista ska ses som indikativ, det vill säga att det även kan behöva tas fram EQS för ytterligare föroreningar av relevans i eller via den akvatiska miljön. På sikt kan till exempel andra typer av verkningsmekanismer än de som nämns här komma att visa sig angelägna att beakta och/eller andra produkttyper. Läkemedel ingår till exempel inte som en egen kategori. Punkt 1 till Artikel 8d skulle till exempel kunna omformuleras till "...for the river basin specific pollutants covered by the categories listed in part A of Annex II to this Directive, **or substances posing an equal level of concern**, where those" för att lättare kunna beakta nya ämnen.

Vi noterar vidare att de kategorier som ingår i förslaget inte omfattar ämnen som är toxiska i låga koncentrationer om de inte samtidigt även hör till någon av de andra kategorierna. Ett läkemedel som är giftigt i låga halter men inte persistent, bioackumulerbart, hormonstörande, carcinogent och så vidare skulle således inte omfattas av listan eftersom vare sig kategorin "Läkemedel" eller "toxicitet i låga halter" nämns. SGI föreslår därför att även ämnen som är toxiska för akvatiska organismer i låga halter läggs till i tabellen. Formuleringen av kategori 4 skulle till exempel kunna ändras till: "Substances and preparations, or the breakdown products of such, which have been proved **to be either toxic to aquatic organisms at low concentrations, or to possess carcinogenic or mutagenic properties or properties which may affect steroidogenic, thyroid, reproduction or other endocrine-related functions in or via the aquatic environment, as well as substances that raise an equal level of concern**".

SGI anser att det bör förtydligas att även effektmetodik kan användas för att täcka in vissa av dessa ämnen. Kategori 4 omfattar till exempel ämnen med vissa verkningsmekanismer. Ett alternativ (eller

¹ Se till exempel

https://dome.ices.dk/ohat/trDocuments/2019/help_ac_biota_biological_effects.html

komplement) till att utveckla EQS för enskilda hormonstörande ämnen är att uttrycka EQS som en maximalt acceptabel hormonpåverkan. Med den nya definitionen av EQS öppnas denna möjlighet men hänvisningen från artikel 8d till den här tabellen bör också förtydliga att även effektmetodik kan användas. Östrogenicitet och mutagenicitet kan till exempel undersökas med både in vitro testmetodik och biomarkörer, som alternativ eller komplement till att mäta individuella östrogena och mutagena ämnen och utveckla EQS för dessa.

Se även SGI:s synpunkter ovan på reviderad definition av EQS samt synpunkter på den sista kategorin (nr 13) nedan.

Antimikrobiell resistens

Antibiotikaresistens leder idag indirekt till fler dödsfall än till exempel både HIV och malaria. Eftersom antibiotikaresistens är ett globalt problem (patogena organismer känner inga gränser) ställer vi oss positiva till att kommissionen nu föreslår att flera antibiotikasubstanser (azithromycin, claritromycin och erytromycin) och silver ska ingå bland de prioriterade ämnena (se sid 5 första stycket i kommissionens förslag).

Av bilagan till kommissionens förslag framgår vidare att antibiotikaresistenta mikroorganismer och gener kommer att ingå som en ny kategori (*13. Microorganisms, genes or genetic material reflecting the presence of microorganisms resistant to antimicrobial agents, in particular microorganisms pathogenic to humans or livestock*) i bilaga II del A till prioämnesdirektivet. SGI ser positivt på att kommissionen på detta sätt även vill uppmana medlemsländerna att ta hänsyn till utveckling av antibiotikaresistens i den akvatiska miljön.

Vi saknar dock *antimikrobiella substanser* i den här kategorin. Denna bilaga listar de ämneskategorier för vilka medlemsländerna kan behöva utveckla nationella EQS. Det är angeläget att EQS utvecklas för till exempel aktiva substanser i antibiotika och antifungala läkemedel men även andra antimikrobiella ämnen såsom vissa biocider och metaller. Till den senare kategorin hör till exempel silver (som nu införs som nytt prioämne) men även koppar (än så länge inte med bland de prioriterade ämnena men regleras i bland annat Sverige som ett särskilt förorenande ämne). Ytterligare antimikrobiella substanser (läkemedel, pesticider och vissa metaller) kan komma att först uppmärksammas nationellt, vilket också motiverar att antimikrobiella ämnen läggs till i kategori 13. Sverige har till exempel infört EQS för ciprofloxacin ett bredspektrumantibiotika som tidigare stod med på bevakningslistan men som ännu inte ingår bland prioämneskandidaterna.

Hur EQS bör tas fram för den här typen av substanser behöver utvecklas i en vägledning. Att utveckla EQS för antimikrobiella ämnen och även ta hänsyn till risk för resistensutveckling ligger betydligt närmare till hands och det finns konkret förslag på metodik, se till exempel Bengtsson-Palme & Larsson (2016)². Det finns visserligen även andra förslag på metoder men sådana så kallade PNEC-MIC värden har redan använts av AMR Industry Alliance³ och redovisades i de rapporter som JRC tog fram i samband med etablerandet av bevakningslistorna, för både antibiotika och antifungala ämnen.

² Bengtsson-Palme, J., and D.G.J. Larsson. 2016. Concentrations of antibiotics predicted to select for resistant bacteria: Proposed limits for environmental regulation. *Environment International* 86: 140–149.

³ AMR Industry Alliance. 2018. Antibiotic discharge targets. List of predicted no-effect concentrations (PNECs). https://www.Amrindustryalliance.Org/Wp-Content/Uploads/2018/09/AMR_Industry_Alliance_List-of-Predicted-No-Effect-Concentrations-PNECs.Pdf.

De nämns också i de EQS dossiers som finns för de antibiotika substanser som nu föreslås ingå bland de prioriterade ämnena.

Vi vill dock lyfta att närvaron av antibiotikaresistenta *gener och genetiskt material* i vattenmiljön i sig inte utgör en risk utan snarare indikerar förekomst av potentiellt farliga *mikroorganismer*. Generna finns normalt i för människan både farliga och ofarliga bakterier. De reflekterar sällan ett selektionstryck i vattenmiljön utan är i huvudsak en reflektion av hur mycket fekalierester som finns i vattnet (se Karkman et al, 2019). Det kan bli problematiskt för medlemsländerna att utveckla riskbaserade EQS som avser just antibiotikaresistenta gener och genetiskt material, med syftet att etablera en gräns för när detta innebär en risk för resistensutveckling (se även Bengtsson-Palme & Larsson 2015)⁴. De gener man hittar på detta sätt cirkulerar redan förmodligen i patogener varför risken för utveckling av nya former av resistens via denna väg är begränsad. Om syftet är att övervaka gener snarare än att uppskatta spridning av resistent patogener i miljön, och i förlängningen infektionsrisker, så finns ett värde i att analysera en del resistensgener, men det finns fortfarande många kunskapsluckor som måste lösas innan övervakning av resistensgener i miljön kan användas som ett beslutsstöd, om det inte kompletteras med andra typer av data (Flach et al, 2021; Huijbers et al, 2019)⁵.

Vi föreslår därför att just ”*genes or genetic material*” stryks från kategori 13 och att selektiva agens (antimikrobiella substanser) läggs till.

Det skulle slutligen vara i linje med både badvattendirektivet och dricksvattendirektivet att även i vattendirektivssammanhang reglera förekomst av patogena bakterier såsom E-coli. Badvattendirektivet reglerar till exempel endast vattenkvaliteten vid de sk EU-baden. Människor (och djur) badar dock även på andra ställen och patogena organismer kan då utgöra en hälsorisk, oavsett om de är resistent eller inte. Eftersom fekal förorening kan antas utgöra främst ett lokalt problem bör förekomst av patogena organismer kunna passa in i den nya bilagan men utgöra en egen, ny kategori för att förtydliga att det inte bara är resistent patogena organismer som avses.

Sammanfattningsvis föreslår SGI att kategori 13 ändras till ”Antimicrobial substances and microorganisms resistant to antimicrobial agents” samt att ytterligare en kategori ”14. Microorganisms that are pathogenic to humans or livestock” läggs till.

Vi kan också informera om att det precis publicerats en artikel i AMBIO, skriven av författare vid Stockholms universitet, Uppsala universitet, SGI och Sahlgrenska (Ågerstrand et al, 2023)⁶. Artikeln ger bland annat ett antal rekommendationer riktade till EU-kommissionen angående hur antibiotikaresistens skulle kunna hanteras inom ramen för just vattendirektivet och prioämnesdirektivet. Här föreslås bland annat att kommissionen etablerar en expertkommitté samt säkerställer att det

⁴ Bentsson-Palme and DGJ Larsson, 2015. Antibiotic resistance genes in the environment: prioritizing risks. Nature reviews Microbiology Correspondence. doi:10.1038/nrmicro3399-c1
Published online 27 April 2015.

⁵ Flach C-F, Hutinel M, Razavi M, Åhrén C, Larsson DGJ. (2021). Monitoring of hospital sewage shows both promise and limitations as an early-warning system for carbapenemase-producing Enterobacterales in a low-prevalence setting. Water Research. 200:117261.
<https://doi.org/10.1016/j.watres.2021.117261> respektive Huijbers PMC, Flach C-F, Larsson DGJ.

(2019). A conceptual framework for the environmental surveillance of antibiotics and antibiotic resistance. Environment International. 130:104880. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2019.05.074>

⁶ Ågerstrand, M, Josefsson H, Wernersson A-S och Larsson DGL. 2023. Opportunities to tackle antibiotic resistance development in the aquatic environment through the Water Framework Directive. AMBIO, published online 1 Feb 2023. <https://doi.org/10.1007/s13280-022-01828-7>

dataunderlag (MIC-värden) som behövs för att beräkna PNEC-MIC blir obligatoriskt att ta fram i samband med produktgodkännande av till exempel de läkemedel som berörs och att sådana data blir publikt tillgängliga.

Passiv provtagning

SGI ser positivt på att passiv provtagning kan användas vid övervakningen av kemiska föroreningar, åtminstone för screeningändamål. Passiva provtagare sitter ofta ute under en längre tid (veckor) och ger därför en bild av det genomsnittliga tillståndet. Det som tas upp av provtagaren är enbart den lösta fraktionen men det är oftast bara löst fraktion som är tillgänglig för upptag av gälandande organismer. Passiv provtagning är därför ett kostnadseffektivt sätt att övervaka till exempel vattendrag i de fall föroreningskoncentrationen i vatten varierar mycket över tid. Alternativet är annars oftast att ta ett stort antal stickprover som sedan filtreras och analyseras.

Införande av sediment-EQS

Vi noterar av bilagan till kommissionens förslag att det införs sediment-EQS för TBT. Detta ser vi som mycket positivt eftersom sediment oftast är en lämplig matris att utgå ifrån vid bedömning av riskerna med ämnet. Sediment-EQS hade varit önskvärt att införa även för fler substanser där sediment är en viktig matris att övervaka och utgå ifrån vid klassificeringen.

Det hade dock även behövts en skrivning om att biotillgänglighet i sediment får beaktas och vilken TOC som värdet avser. Svenska sediment-EQS för bland annat TBT finns sedan 2015 och avser då en TOC-halt på 5%. För att ta viss hänsyn till varierande biotillgänglighet ska uppmätta halter räknas om till 5% om provets TOC-halt avviker. Att sediment-EQS bör uttryckas avseende 5% TOC framgår av CIS 27 men vi anser att det inte är tillräckligt utan även behöver framgå av tabellen i direktivet.

Revidering av EQS för dioxiner och dioxinlika ämnen

Vi ser positivt på att EQS-värdet för dioxiner och dioxinlika PCB skärps och kommer att baseras på risk. Det nuvarande värdet är inte tillräckligt skyddande för mänsklig hälsa utan baseras på statistiskt tillstånd (95 percentilen för uppmätta halter) snarare än risk, eftersom detta är grunden för hur gränsvärden för saluföring av vildfångad fisk har satts. Detta har inneburit att det i dagsläget kan vara "god status" enligt vattenförvaltningens klassificeringar (vilket indikerar att det inte behövs åtgärder för att reducera halterna) trots att det samtidigt behövs kostråd som avråder känsliga grupper från att äta viss fisk. Den nationella implementeringsplanen för Stockholmskonventionen utgår för Sveriges del från målsättningen att all fisk ska vara säker att äta. Livsmedelsverkets kostrekommendationer avseende dioxiner i fisk utgår i sin tur från vilka halter som innebär hälsorisker, inte ett statistiskt tillstånd. Vi noterar nu också att även SCHEER (2022)⁷ stödjer förslaget ("*QSbiota, hh food should be adopted instead of the existing EU food limit for dioxin-like compounds*").

Införande av nya prioriterade ämnen

Vi har inga invändningar mot att de listade ämnena nu införs i priodirektivet. Vi noterar att flera av de nya prioriterade ämnena redan är med som särskilda förorenande ämnen i HVMF 2019:25, vilket innebär att EQS som ska tillämpas framöver kan komma att behöva justeras. Det kan i sin tur påverka vilka riktvärden som tillämpas vid riskbedömningar av förorenade områden.

⁷ SCHEER (Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks), Preliminary Opinion on Draft Environmental Quality Standards for Priority Substances under the Water Framework Directive", Polychlorinated dibenzo-p-dioxins (PCDDs), polychlorinated dibenzofurans (PCDFs), and dioxin-like polychlorinated biphenyls (DL-PCBs), 8 December 2022

Ändra status för övriga ämnen till prioriterade ämnen

Vi ser positivt på förslaget att de ämnen som nu har beteckningen "övriga ämnen" i prioämnesdirektivet framöver också kommer att kallas för prioriterade ämnen. Det är såvitt vi vet samma regler som har gällt för båda kategorierna ämnen. En viktig skillnad är dock att för dessa "övriga ämnen" (hit hör till exempel DDTer, dieldrin och aldrin) så finns i dagsläget inga EQS-dossiers tillgängliga. Det är därför oklart hur dessa, äldre, kriterier en gång togs fram. Det bör tas fram EQS-dossiers även för den här kategorin ämnen och EQS-värdena bör ses över. Några av dessa ämnen – såsom DDTer – kan vara mer ändamålsenliga att övervaka i biota, vilket också redan görs i Sverige. Det hade då varit lämpligt att kunna utgå från ett EQS uttryckt för biota. I dagsläget finns bara EQS uttryckta för vatten för den här ämnesgruppen.

Begreppet other pollutants

Den föreslagna texten i vattendirektivets bilaga V använder på ett ställe (1.3.1 sista stycket e) "*other pollutants discharged or otherwise deposited in significant quantities in the river basin or sub-basin*") fortfarande begreppet "other pollutants" vilket leder till viss otydlighet. Vi utgår ifrån att särskilda förorenande ämnen ska räknas in bland "other pollutants" och att "significant" ska tolkas utifrån om tillförseln leder till överskridande av EQS. Det hade dock varit bra med ett förtydligande. Om "other pollutants" egentligen bara avser "river basin specific pollutants" bör det ersättas även här, precis som nu görs även längre ner i denna bilaga (1.3.4. sista raden i tabellen med övervakningsfrekvenser).

Artikel 12 vattendirektivet

Spridningen av till exempel kvicksilver och dioxin är global. Det är otydligt om artikel 12 innebär att det införs en mekanism för länderna att hantera situationer där de inte ensamma kan lösa problemen men inte heller genom att enbart kommunicera med sina grannländer. Vi noterar också att varken Minamatakonventionen eller Stockholmskonventionen (och inte heller POPs-förordningen) nämns i underlaget som regelverk med kopplingar till förslaget. Så som artikelförslaget är skrivet får vi intrycket att det här endast avses situationer där föroreningar sprids med till exempel floder från ett land till ett annat.

Avsaknad av koppling till förorenade områden

För sådana ämnen som inte längre används medvetet, kan oavsiktlig spridning och förorenade områden på sikt få en relativt stor betydelse. De flesta befintliga prioriterade ämnen hör till denna kategori och vi har i Sverige idag stora bekymmer med bland annat kvicksilver, dioxiner och TBT i den akvatiska miljön. Halterna är så pass höga att i princip all ytterligare tillförsel till den akvatiska miljön bör undvikas, eftersom även små tillskott riskerar att leda till oproportionerligt stora konsekvenser (se bland annat Fröberg et al, 2021)⁸. Även några av de nya prioriterade ämnena är redan att betrakta som utfasningsämnen, såsom till exempel imidakloprid (en neonicotinoid som är mest känd för att påverka bin negativt men som också har visat sig ge effekter på vattenlevande evertebrater i låga koncentrationer). Det sista medlet med imidakloprid på svenska marknaden återkallades 2020. Vi noterar därför att betydelsen av "gamla synder" vad gäller tillförseln av dessa ämnen till vattenmiljöer kan tänkas öka framöver. Imidakloprid kan till exempel tänkas förekomma i förhöjda halter i anslutning till växthusodlingar.

⁸ Fröberg M, Wernersson A-S, Hermansson S, Bengtsson, H. 2021. Bedömning av förorenade områdens belastning på yt- och grundvatten. Statens geotekniska institut, SGI, Linköping, 2021-12-14.

Datum
2023-02-09

Diarie nr
5.0-2211-1090

M2022/01113

Trots detta kan vi inte se att det i förslaget görs några kopplingar till just arbetet med förorenade områden. Betydelsen av att åtgärda förorenade områden som negativt påverkar förhållandena i akvatisk miljö läggs lämpligen till åtminstone i de inledande punkterna av direktivet.

Grundvatten

SGI efterlyser en bättre samordning mellan grundvatten- och prioämnesdirektivet vad gäller ämnesfokus. Om man jämför ny bilaga II del A till prioämnesdirektivet med ny bilaga II del B till grundvattendirektivet kan till exempel avsaknad av mikroplaster i grundvattendirektivets bilaga noteras, se även artikel 6(b) i 2006/118/EG. Merparten av vattendragen är utströmningspunkter för grundvatten. Om grundvatten är förorenat kommer det därför att belasta även ytvattenrecipienter.

Av punkt 9 i den inledande texten i 2006/118/EG framgår vidare att jordbruk och skogsbruk kan påverkas negativt i samband med skydd av grundvattenförekomster. Texten bör justeras för att spegla ändringar i Annex I till detta direktiv. I den inledande texten bör även tilläggas en punkt angående att infrastrukturprojekt kan påverka grundvattenförekomsternas kemiska och/eller hydrogeologiska status.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Johan Anderberg efter föredragning av ekotoxikologen Ann-Sofie Wernersson. I ärendets handläggning har även avdelningschefen Mikael Stark och hydrogeologen Robert Earon deltagit.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Johan Anderberg

Ann-Sofie Wernersson

